

Ψηφοῦν παρ' ἡμῖν, μὲ ἐλαφράν ἀπόκλισιν πρὸς τὴν πυκνὴν σωματικὴν κατασκευὴν.

Τὰ προσωρινὰ δεδομένα περὶ ἑκδήλων τύπων ἐν Ἑλλάδι εἰναι, δτι ἔχομεν 47 % σχιζοθύμους ἐν σχέσει πρὸς 53 % κυκλοθύμους.

3. Οἱ τύποι τῆς ἐνδοκρινολογίας.

Ἡ γνῶμη τοῦ Ἰπποκράτους καὶ τοῦ Γαληνοῦ περὶ χυμῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι, ἡ κρᾶσις τῶν δποίων ἐπηρεάζει καὶ τὸν δργανισμὸν καὶ τὰς ψυχικὰς ἑκδηλώσεις τῶν ἀτόμων, ἀνεγράφη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ πάλιν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς ἐρεύνης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Παρετηρήθη σχετικῶς, δτι ὀρισμένοι ἀδένες τοῦ δργανισμοῦ διὰ τῶν ἐκκρίσεών των ἔχουν ιδιαίτερα σημασίαν διὰ τὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν σύνθεσιν τῶν ἀτόμων. Εἶναι τὸ φαινόμενον τῶν **ἔσω ἐκκρίσεων**.

"Ἐσω ἐκκρισίς εἶναι ἡ λειτουργία ἀδένων τινῶν, οἵτινες παράγουν οὖσιας χυνομένας εἰς τὸ αἷμα καὶ ἐπιδρῶσας διὰ τοῦ αἷματος ἐπὶ τοῦ σωματοψυχικοῦ δργανισμοῦ. Ἐπειδὴ αἱ ἔξ αὐτῶν προερχόμεναι οὖσιαι διεγείρουν πλείστας σωματικὰς καὶ ψυχικὰς λειτουργίας, δνομάζονται **δρμόναι**. Οἱ ἀδένες οὗτοι εἶναι δ θυρεοειδῆς, οἱ παραθυρεοειδεῖς, δ θύμος ἀδήν, ἡ ὑπόφυσις, οἱ γενετήσιοι καὶ οἱ ἐπινεφρίδιοι ἀδένες. Ἡ λειτουργία πάντων τούτων ἀφίνει τὴν σφραγίδα της εἰς τὸ νευρικὸν σύστημα, εἰς τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς μορφῆς, εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῆς ὅλης, τὴν δυναμικότητα τῶν συγκινήσεων καὶ τὴν ψυχικὴν ἑκδήλωσιν ἐν γένει.

"Ο θυρεοειδῆς ἀδήν εὑρίσκεται εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ τραχῆλου, δλίγον κατωτέρω τοῦ λάρυγγος καὶ ἔμπροσθεν τῆς ἀρχῆς τῆς τραχείας, ἀποτελούμενος ἐκ δύο λοβῶν. Ὅπολειτουργία τούτου (ὑποθυρεοειδία) προκαλεῖ τὰ ἔξης φαινόμενα. Τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀτόμου παραμένει μικρόν, τὸ δέρμα ἀλλοιούμενο συνεπείᾳ βλεννώδους οἰδήματος τοῦ ὑποδορίου συνεκτικοῦ ιστοῦ, ἡ ἐπιδερμίς εἶναι ξηρὰ καὶ ἀναιμική καὶ ἡ θερμοκρασία τοῦ σώματος χαμηλή. Ὅπάρχει τάσις πρὸς πρώτον πτῶσιν τῶν τριχῶν καὶ πρόωρον ἀρτηριοσκλήρωσιν. Τὸ δέρμα τοῦ προσώπου καὶ τὰ βλέφαρα τείνουν πρὸς ἔξδυκωσιν, αἱ δφρύες ἔχουν ἀσθενῆ διαμόρφωσιν καὶ λείπει ἀπὸ αὐτὰς τὸ ἔξωτερικὸν τρίτον.

Ψυχικῶς οἱ ἀνθρωποι οὗτοι εἶναι φλεγματικοί, μὲ μίκραν ἐνεργητικότητα καὶ κουράζονται εὐκόλως. Ἡ ἐπίτασις τῆς ὑπολειτουργίας ὁδηγεῖ εἰς τὴν παθολογικὴν κατάστασιν τοῦ **μυξοειδήματος**, καθ' δ δ ὑποδόριος ιστὸς ἔχει ιδιαίτερα σημάντισιν, ἡ δὲ ἐπιδερμίς εἶναι ιχθυοειδής. Ἐμφανίζονται διαταραχαί τῆς αὔξησεως, ἡ δὲ γενε-

τῆσιος σφαῖρα μένει ἀνανάπτυκτος. Ή δλη ἔκφρασις τοῦ ἀτόμου εἶναι ἀμβλεῖα καὶ πρόδηλος ἡ διανοητικὴ καθυστέρησις. Τοῦτο παρουσιάζει πλήρη ἀδιαφορίαν, ἐγκεφαλικὴν νάρκην καὶ βλακείαν.

Ἡ ύπερλειτουργία τοῦ θυρεοειδοῦς (ύπερθυρεοειδία) προκαλεῖ αὖξησιν τοῦ ἀναστήματος, ίσχνότητα, μαλακότητα τοῦ δέρματος νεανικὴν καὶ ροδόχρουν χροιάν, χαρακτηριστικὴν ἀνάπτυξιν τῶν σχισμῶν τῶν βλεφάρων, ἐξοφθαλμίαν, διεύρυνσιν τῶν κορῶν, ἐντονωτέρους καὶ συχνοτέρους παλμούς τῆς καρδίας, τάσιν πρὸς ἐφιδρώσεις καὶ βουλιμίαν, ἀλλὰ μὲ κακὴν ἀπορρόφησιν τῆς θρέψεως. Τυπικὸν ψυχικὸν χαρακτηριστικὸν εἶναι ἡ νευρικότης. Οἱ ἔχοντες ύπερλειτουργίαν τοῦ ἀδένος εἶναι βιαστικοί, ὑψηλόφρονες, εὐκίνητοι καὶ δργίλοι.

Ἡ ἐπειτασίς τῆς ύπερθυρεοειδίας ὀδηγεῖ εἰς τὴν *νόσον τοῦ Basedow*. Χαρακτηριστικὰ ταύτης εἶναι ἡ τυπικὴ ἐξοφθαλμία, δφειλομένη εἰς τὴν διεύρυνσιν τῶν ἀγγείων τῆς κόγχης τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὴν ύπερπλασίαν τοῦ λιπώδους ιστοῦ τοῦ βιοβοῦ, ἡ ίδιόρρυθμος ἔκφρασις καὶ διαρκὴς προσήλωσις τοῦ βλέμματος, ώς καὶ ἡ βρογχοκήλη ἡ προερχομένη ἀπὸ διόγκωσιν τοῦ θυρεοειδοῦς. Ἐπίσης ἐμφανίζεται ταχυπαλμία. Ἡ νόσος ἀπαντᾷ συνήθως εἰς ἀναιμικὰς καὶ νευρικὰς γυναῖκας οπανιώτερον δὲ εἰς ἄνδρας.

Ψυχικαὶ ἐκδηλώσεις τῆς νόσου εἶναι νευρικαὶ ἀνησυχίαι, φαινόμενα μανίας, μελαγχολίας, ψυχικῆς ἐξαντλήσεως, κατατονικῆς διαθέσεως, ἀσταθείας συναισθημάτων καὶ ηδειμένης ἐρεθιστικότητος. "Ἐχομεν περιπτώσεις, καθ' ἓς τὰ συμπτώματα ταῦτα ἔχουν λίαν ἐλαφράν μορφήν, χωρὶς νὰ εἶναι ἐκδηλος ἡ νοσηρὰ κατάστασις. Τοιαῦτα ἀτομα ἀνήκοντα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ύγιων ἀποτελοῦν τὸν Μπαζεντοβοειδῆ τύπον ψυχοσυνθέσεως (Basedowoid).

Οἱ παραθυρεοειδεῖς ἀδένες, ἡ ἐπιθηλιακὰ σωμάτια, εύρισκονται ἀνὰ δύο ἐπὶ τῆς ράχεως τῶν λοβῶν τοῦ θυρεοειδοῦς. Οὗτοι ρυθμίζουν τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ ἀσβεστίου ἐν τῷ ὅργανοισμῷ καὶ συντελοῦν εἰς τὴν ἔξουδετέρωσιν ώρισμένων δηλητηρίων. Διατάραξις τῆς λειτουργίας τῶν ἔχει ἐπίδρασιν εἰς δλον τὸν ὅργανοισμόν. Προκαλεῖται πτῶσις τῆς θερμοκρασίας, εύδιεγερσία τῶν μυῶν, τετανοειδεῖς προσβολαὶ καὶ προδιάθεσις εἰς σπασμούς. Τὸ πρόσωπον εἶναι χαρακτηριστικῶς ἀνέκφραστον. Ἀφαίρεσις τῶν ἀδένων προκαλεῖ τετανίαν, δηλαδὴ μυϊκούς σπασμούς ἐπιφέροντας τὸν θάνατον. Οἱ σπασμοὶ προέρχονται ἀπὸ ἔλλειψιν ἀσβεστίου εἰς τὸν ὅργανοισμόν καὶ ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν δηλητηρίων. Μεταμόσχευσις παραθυρεοειδῶν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ βελτίωσιν τῶν τετανικῶν φαινομένων, συχνά δὲ καὶ τελείαν ἐξαφάνισιν τούτων.

‘Ο θύμος δόθην εύρισκεται δπισθεν τῆς λαβῆς τοῦ στέρνου εἰς τὸ δνω μέρος τοῦ μεσοπνευμονίου χώρου. Οὗτος, λίαν ἀνεπτυγμένος κατὰ τὴν παιδικήν ἡλικίαν, ἀτροφῶν δὲ μετὰ τὴν ἥβην, ἔχει ἐπέδρασιν διὰ τῶν ἐκκρίσεών του ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τῶν γενετησίων λειτουργιῶν. ‘Υπερτροφία αὐτοῦ καθυστερεῖ ταύτας, πρώτομος δὲ πτωσις του τάξ ἐπιτυγχάνει, γινομένη αἰτία ψυχοπαθειῶν. ‘Υπολειτουργία αὐτοῦ κατὰ τὴν παιδικήν ἡλικίαν προκαλεῖ διανοητικήν καθυστέρησιν. ‘Η ἐπίμονος παραμονή του πέραν τῆς παιδικής ἡλικίας προκαλεῖ συμπτώματα παιδισμοῦ (*infantilismus*).

‘Η ὑπόφυσις ἡ μυξαδήν εύρισκεται εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἐγκεφάλου, ἀποτελουμένη ἐκ δύο λοβῶν, τοῦ προσθίου καὶ τοῦ δπισθίου. Αὕτη ἐπιδρᾷ διὰ τῆς λειτουργίας τῆς ἐπὶ τὴν δλην σωματικήν καὶ ψυχικήν ἀνάπτυξιν. ‘Η ἀνάπτυξις τοῦ προσθίου λοβοῦ δημιουργεῖ τὸν ίδανικὸν ἀνδροπρεπῆ δργανισμὸν μὲ τὸ ἀρμονικὸν σῶμα καὶ τὸ εὔρυθμον πνεῦμα. ‘Αντιθέτως ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δπισθίου λοβοῦ δημιουργεῖ τὸν γυναικώδη τύπον, τὸν ρέποντα πρὸς συναισθηματικὰς συγκινήσεις καὶ εὐκόλως ἐπηρεαζόμενον.

‘Υπερλειτουργία τοῦ προσθίου λοβοῦ προκαλεῖ γιγαντισμὸν μὲ συμπτώματα ψυχικοῦ παιδισμοῦ. Ἡτοι ὑπερβολικήν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀναστήματος, προτρέχουσαν τῆς τοῦ σῶματος. ‘Αλλοτε ἐμφανίζεται μεταγενεστέρα ἀκρομεγαλία, Ἡτοι αὔξησις μόνον τῶν ἕκρων (χειρῶν, ποδῶν, δακτύλων). ‘Ο γιγαντισμὸς ἐμφανίζεται ἐπὶ ἀρρένων, ἡ δὲ ἀκρομεγαλία ἐπὶ θηλέων. Κατὰ τὸν γιγαντισμὸν ἔχομεν μικρὸν ἐγκέφαλον, ὑποπλασίαν τῶν γεννητικῶν δργάνων, διανοητικήν νωθρότητα καὶ καθυστέρησιν τῆς γενετησίου ζωῆς. Κατὰ τὴν ἀκρομεγαλίαν ἔχομεν τάσιν πρὸς πάχυνσιν καὶ μείωσιν τῶν δρμῶν.

‘Υπολειτουργία τοῦ προσθίου λοβοῦ τῆς ὑποφύσεως προκαλεῖ νανισμόν. Κατ’ αὐτὸν ἔχομεν ἐπίσχεσιν τῆς σωματικῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως μετὰ συμπεριφορᾶς καὶ τρόπων ἐν γένει παιδικῶν, δῶς καὶ καθυστέρησιν τῆς γενετησίου ζωῆς. ‘Έχομεν νάνους συμμέτρους μὲ χαρακτηριστικὰ καὶ ἀναλογίας παιδικάς, δηλαδὴ μικρογραφίαν δρίμων ἀνθρώπων. Διαταραχὴ τοῦ δπισθίου λοβοῦ τῆς ὑποφύσεως προκαλεῖ τάσιν πρὸς πάχυνσιν μὲ ἀπόθεσιν λίπους καὶ χαρακτηριστικὰ εύνουχοειδῆ. ‘Ογκοι τοῦ προσθίου λοβοῦ προκαλοῦν συχνὰ ἔξαφάνισιν τῆς λειτουργίας τῶν γεννητικῶν δργάνων. Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ὅγκων ἡ λειτουργία τῶν ἐπανέρχεται. ‘Αντιστρόφως ἡ ἀφαίρεσις τῶν γενετησίων ἀδένων, δὲ εύνουχισμὸς καὶ ἡ ἐγκυμοσύνη προκαλοῦν ἔξόγκωσιν τῆς ὑποφύσεως. Χαρακτηριστικὰ ψυχικαὶ διαταραχαὶ ἔξ ἀνωμαλιῶν τῆς ὑποφύσεως (μυξαδενίας) εἶναι διαλείψεις τῆς μνήμης καὶ κατάπτωσις τοῦ συναισθηματικοῦ βίου.

Οἱ γενετῆσιοι ἀδένες, δρχεῖς διὰ τοὺς ἄνδρας ὠοθῆκαι διὰ τὰς γυναικας, πλὴν τῆς λειτουργίας πρὸς ἀναπαραγωγὴν ἐκκρίνουν εἰς τὸ αἷμα οὖσίας δημιουργούσας τοὺς ίδιάζοντας φυσιολογικούς καὶ μορφολογικούς χαρακτήρας τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς καὶ προκαλούσσας τὰ τυπικὰ ψυχικὰ χαρακτηριστικὰ ἐκάστου φύλου. Ἀφαίρεσις αὐτῶν προκαλεῖ ἀτροφίαν τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ φύλου, συνοδευομένην ἀπὸ ψυχικὰς ἀλλοιώσεις.

Ἀφαίρεσις τῶν δρχεων εἰς τὸν ἄρρενα, ίδιως πρὸ τῆς ἔφηβικῆς ἡλικίας, προκαλεῖ αὔξησιν τοῦ ἀναστήματος. Τοῦτο συμβαίνει, διότι, ὡς φαίνεται, ὑπάρχει ἀνταγωνισμὸς μεταξὺ σωματικῆς ἀναπτύξεως καὶ γενετησίων λειτουργιῶν. "Ἐνεκα τούτου αἱ μεσημβριναὶ φυλαὶ, αἱ ἔχουσαι πρωτόμοτέραν τὴν ἥβην εἶναι βραχύτεραι ἀπὸ τὰς βορείας.

"Ἄλλαι συνέπειαι τῆς ἀφαίρέσεως τῶν δρχεων εἶναι ή μὴ ἐμφάνισις τοῦ ὑστερογενοῦς τριχώματος, αἱ ἀρθρώσεις γίνονται χονδρώσεις καὶ τὸ δέρμα ὡς τὸ τοῦ γέροντος. Τυπικὴ εἶναι ἐπίσης η ἀπόδθεσις λίπους εἰς τὸν ὑποδόριον συνεκτικὸν ίστὸν τῶν ἄνω βλεφάρων καὶ τοῦ κορμοῦ. Συχνὰ ἐμφανίζεται ὑποδήλωσις γυναικῶδους στήθους. Ἡ φωνὴ παραμένει παιδική, χωρὶς τὸν ἄρρενωπὸν τόνον. Ψυχικῶς οἱ εύνουχιζόμενοι παρουσιάζουν διανοητικὴν νωθρότητα, μελαγχολίαν, ἀδιαφορίαν, φιλαυτίαν καὶ παιδικὰς ὁρέξεις.

Ἀφαίρεσις τῶν ὠοθηκῶν εἰς τὴν γυναικά προκαλεῖ αὔξησιν τοῦ ἀναστήματος, μὴ ἀνάπτυξιν τῶν μαστῶν καὶ τοῦ ὑστερογενοῦς τριχώματος, ἄρρενωπὴν σωματικὴν ἐμφάνισιν, στενὴν λεκάνην, μικροὺς γλουτούς, ἴσχνὰς σάρκας, ἀνδρικὴν φωνὴν καὶ ἐμφάνισιν μύστακος. Ἡ δλη συμπεριφορὰ ἔχει κάτι τὸ ἀνδρικόν.

Οἱ ἐπινεφρίδιοι ἀδένες εύρεσκονται ἐπὶ τοῦ ἄνω ἄκρου ἐκάστου νεφροῦ, ἐπικαθήμενοι δίκην κράνους καὶ ἐκκρίνοντες τὴν ἐπινεφρίδην ή ἀδρεναλίνην, ήτις ἀσκεῖ ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ συμπαθητικοῦ καὶ τῶν αἷμοφόρων ἀγγείων, προκαλούμενα στένωσιν αὐτῶν καὶ αὔξησιν τῆς πιέσεως των. Πρῶτος δὲ "Ἀγγλος Addison διεπίστωσεν, δτι ἐκφυλισμὸς τῶν ἐπινεφρίδων προκαλεῖ μυᾶκὴν ἀδυναμίαν καὶ ἀπίσχνασιν, πτῶσιν τῆς πιέσεως τοῦ αἵματος, ἐλάττωσιν τῆς θερμοκρασίας καὶ ἀπόδθεσιν μελαίνης χρωστικῆς οὖσίας εἰς τὸ δέρμα. Ὁ εἰς τῶν δύο ἀδένων προκαλεῖ πιθανώτατα διέγερσιν τῆς εύαισθησίας, δηλαδὴ ἔχει σχέσιν μὲ τὰς ἐνεργείας, αἵτινες εἶναι ἀναγκαῖαι κατὰ τὰς σφοδρὰς συγκινήσεις. Προκαλεῖ τὴν ἐκ τοῦ ἥπατος ἀποστολὴν εἰς τὸ αἷμα μεγαλυτέρας ποσότητος σακχάρου. Τοιουτοτρόπως ἐφοδιάζει τοὺς μῆτρας μὲ δλην ἀπαραίτητον διὰ τὰς καύσεις κατὰ τὰς κινήσεις.

Διὰ τῶν ἐκκρίσεων τῶν ἀδένων τούτων ἐνισχύεται η ἐργασία

τῆς καρδίας καὶ τῶν πνευμάτων καὶ συστέλλονται αἱ μικραὶ ἀρτηρίαι τοῦ δέρματος καὶ τῶν σπλάγχνων, διαστέλλονται δὲ αἱ ἀρτηρίαι τῶν μυῶν καὶ τοῦ ἔγκεφάλου. Οὕτω καθίσταται λίστη εύνοϊκή ἡ προσαρμογὴ τῶν ὅργάνων τούτων. Γάτος διεγερθεὶς ἀπὸ κύνα παρουσιάζει μετὰ τὴν διέγερσιν ἀδρεναλίνην εἰς τὸ αἷμα. Ἡ ἀδρεναλίνη ἐμφανιζόμενη προκαλεῖ αὔξησιν τοῦ σακχάρου καὶ ἐξουδετερώσιν τῶν τοξινῶν τῆς μυϊκῆς ἐνεργείας. Ο φόβος, ἡ λύπη, ἡ ὅργη γεννοῦμεν ὑπεργλυκαιμίαν. Ἡ ἀδρεναλίνη διεγείρει τὰς ἀρτηρίας καὶ ἀποστέλλει αἷμα εἰς τοὺς μυῶν σκελετοῦ, οἱ δποῖοι κατὰ τὴν φυγὴν ἢ ἐπίθεσιν, λόγῳ φόβου ἢ ὅργης, ἔχουν ως ἔργον, νὰ δράσουν ἐπὶ ζημίᾳ τῶν σπλάγχνων καὶ τοῦ ἔγκεφάλου. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ωχρότης κατὰ τὰς συγκινήσεις ταύτας. Εἰς σπουδαστὰς παρετηρήθη μετὰ τὰς ἐξετάσεις ὑπεργλυκαιμία.

Ἡ δλη ἐπίδρασις τῶν ἐπινεφριδίων ἐπὶ τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν δὲν εἶναι ἀκόμη πλήρως γνωστή.

Τὰ ως ἄνω δεδομένα τῆς ἐνδοκρινολογίας ἐπεξειργάσθησαν τυπολογικῶς οἱ δύο ἀδελφοὶ Jaensch¹, οἵτινες ἐγένοντο εἰσηγηταὶ μιᾶς νέας θεωρίας περὶ τύπων, προκαλεσάσης γενικήν προσοχήν. Αὕτη ἔχει ως ἐξῆς εἰς τὰ κύρια σημεῖα της:

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς πειραματικῆς ψυχολογίας, δτι, ἐάν προσηλώσωμεν τὸ βλέμμα μας ἐπὶ ἐν λεπτὸν εἰς μίση κυανήν κηλίδα εύρισκομένην ἐπὶ λευκοῦ χάρτου καὶ κατόπιν στρέψωμεν καὶ παρατηρήσωμεν εἰς τὸν λευκὸν τοῖχον τῆς δροφῆς, τότε βλέπομεν ἐκεῖ τὴν κηλίδα ἐρυθράν, ως πραγματικὴν ἀντίληψιν. "Ἐχομεν δηλαδὴ τὸ μετείκασμα τῆς κηλίδος. Ο W. Jaensch διεπίστωσεν, δτι ώρισμένα ἄτομα ἀκόμη καὶ εἰκόνας δλοκλήρους, τὰς δποῖας παρετήρησαν, ἐξακολουθοῦν νὰ τὰς βλέπουν σαφῶς πρὸ τῶν δφθαλμῶν των καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν πραγμάτων. Εἰς μαθητὴς ἐπὶ παραδειγματι, ἔλαβε τὴν παραγγελίαν νὰ περιγράψῃ, πῶς ὑφαίνεται τὸ ὄφασμα ἀπὸ τὴν ὑφανταυργικὴν μηχανήν, τὴν δπαίαν εἶχεν τὸν προηγουμένην ἥμέραν κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἐνδὲς ἐργοστασίου μετὰ τῆς τάξεως τοῦ σχολείου του. Οὕτως, ἐνῷ ώμλει παρετήρει εἰς τὸν πίνακα τῆς τάξεως, ως ἐάν ἦτο ἐκεῖ ἡ μηχανή μὲ τὸ ὑφαινόμενον ὄφασμα. Ο μαθητὴς ὑπεστήριξεν, δτι δὲν εἶχε παράστασιν, ἀλλὰ πραγματικὴν ἀντίληψιν τῆς μηχανῆς. Τὰ ἄτομα ταῦτα δ W. Jaensch

1. Jaensch W., *Grundzüge einer Physiologie und Klinik der psychopathischen Persönlichkeit*, Berlin 1926. Jaensch E., *Grundformen menschlichen Seins*, Berlin 1929.

τὰ ώνδμασεν εἰδητικὰ (Eidetiker), ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν λέξιν εἰδητικὸς τὴν ἀπάντωσαν διὰ τὴν παράστασιν νοερῶν εἰκόνων παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει.

Οἱ παρουσιάζοντες τὸν χαρακτηριστικὸν τοῦτον τρόπον ἐντυπώσεως καὶ διάτηρήσεως τῶν ἀντιλήψεων διακρίνονται εἰς δύο τύπους. Ὁ πρῶτος διατηρεῖ τὰς διὰ τῆς ἀντιλήψεως κτηθείσας εἰκόνας, ἔξαρτας ὅμως ἀπὸ τὴν θέλησιν του νὰ τὰς ἀναπλάττῃ κατὰ βούλησιν καὶ νὰ τὰς φαντάζεται μεταβεβλημένας. Αἱ εἰκόνες αὗται δημοιάζουν μὲ τὰς παραστάσεις καὶ συνδέονται μὲ τὸν λοιπὸν ψυχικὸν βίον τοῦ ἀτόμου. Ὁ δεύτερος τύπος διακρίνεται, ἐκ τοῦ ὅτι δὲν δύναται νὰ προκαλέσῃ κατὰ βούλησιν τὰς εἰκόνας ταύτας, οὕτε νὰ τὰς ἀποδιώξῃ, δταν θέλῃ. Αἱ εἰκόνες ἐμφανίζονται εἰς αὐτὸν ὡς κάτι ξένον καὶ ἐνοχλητικόν. Εἰς τὴν συνείδησίν του πάραμένουν ἀμετάβλητοι καὶ κεχωρισμέναι ἀπὸ τὸν ἄλλον ψυχικὸν βίον, μὴ ἐπηρεάζόμεναι ἀπὸ τὴν βούλησιν καὶ φαντασίαν του.

"Ἐκαστος τῶν τύπων τούτων ἔχει τὰ ἔξης ἰδιάζοντα σωματικὰ καὶ ψυχικὰ γνωρίσματα, λίαν σαφῆ προκειμένου περὶ παίδων :

‘Ο 1ος τύπος ἔχει ἀνοικτοὺς δροσεροὺς δόφθαλμούς, πλήρεις λάμψεως, εὐκινήτους, βλέποντας πᾶσαν ἐπὶ μέρους λεπτομέρειαν ἐκάστου συνόλου. (Παράβ. τὰς ὧν' ἀριθ. 13-14 εἰκόνας). Ἡ δλη του ψυχοσύνθεσις χαρακτηρίζεται ἀπὸ πλουσίαν συναισθηματικὴν ζωὴν, ἔντονον διεγεραμότητα εἰς τοὺς ἐρεθισμούς καὶ ζωηρὰν φαντασίαν. Τὸ δέρμα του εἶναι βελούδινον καὶ ἔχει μικρὰν ἀντίστασιν εἰς τὴν ἡλεκτρικὴν ἀγωγιμότητα. Εἰσαγωγὴ ἀσβεστίου εἰς τὸν δργανισμὸν του προκαλεῖ διαταραχάς. Ὁ τύπος οὗτος παρουσιάζει ψυχικὴν ἀστάθειαν, εἶναι ἔξελίξιμος καὶ δεκτικὸς ψυχικῶν ἐπιδράσεων. "Ἐχει προδιάθεσιν διὰ λειτουργικὰς διαταραχὰς τῆς κυκλοφορίας ἐν τῇ σχέσει της πρὸς τὰ βιώματα τῆς προσωπικότητος. Τύπικὸν χαρακτηριστικὸν του εἶναι ὁ σύνδεσμος ὅλων τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν μεταξύ των. Εἰς ἔκαστον ἐρέθισμα ἀπαντᾷ μὲ πολλὰς ἀντιδράσεις. Αἱ ἐκδηλώσεις του ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τοῦ θυρεοειδοῦς ἀδένος.

‘Ἐπίτασις τῶν ἐκδηλώσεων τούτων εἶναι ἡ μνημονευθεῖσα νόσος τοῦ Basedow, ἡ γνωστὴ ἀπὸ τοὺς ἔξεχοντας δόφθαλμούς καὶ τὴν ηύξημένην ἐρεθιστικότητα. Ἐντεθεν ὁ τύπος οὗτος εἰς τὴν ὄγια μορφὴν του ὀνομάζεται μπαζεντοβοειδῆς (Basedowoid), ἡ Β τύπος.

‘Ο 2ος τύπος ἔχει δόφθαλμούς ἀτόνους καὶ δυσπίστους, ἀποφεύγοντας μᾶλλον τὰς εἰκόνας. (Παράβαλε τὰς ὧν' ἀριθ. 15-16 εἰκόνας). Ἡ δλη ψυχοσύνθεσις του ἔχει κάτι τὸ ἄκαμπτον καὶ ἀλύγιστον. Τὸ περιφερειακὸν νευρικὸν σύστημα δεικνύει ὑπερδιεγερσιμότητα καὶ μεγάλην εύαισθησίαν εἰς τὴν ἐπίδρασιν ἡλεκτρικοῦ ρεύματος, εἰς

Πίναξ ΙΧ. Οι τύποι κατά Jaensch

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Εικ. 14. – Ωλοκληρωμένος τύπος
(“Ο πονητής Schiller”)

Εικ. 13. – Ωλοκληρωμένος τύπος
(“Ο πονητής Goethe”)

Πίναξ Χ. Οι τόποι κατά Jaensch

Εἰκ. 16. — Μή ωλοκληρωμένος τύπος
(*Xarachnophrysonix* είναι αἱ συσάσεις τοῦ προσώπου)

Εἰκ. 15. — Μή ωλοκληρωμένος τύπος
(*Xarachnophrysonix* είναι αἱ συσάσεις τοῦ προσώπου)

τὴν δποίαν ἀντιδρᾷ μὲ σπασμούς. Τυπικὸν γνώρισμα εἶναι ἡ δυσκαμψία τοῦ προσώπου καὶ ἡ χαρακτηριστικὴ τετανοειδής μορφὴ (*tetanoider Habitus*). Εἰς τὸν τύπον τοῦτον ἡδυνήθη ὁ W. Jaensch διὰ παροχῆς ἀσβεστίου νὰ ὑποβιβάσῃ τὰς σπασμοφίλους ίδιότητας, ώς καὶ τὰ συμπτώματα τῆς ἀκαμψίας τῶν ἐξ ἀντιλήψεως εἰκόνων. Ἐπισης παρουσιάζει ύπερδιεγερσιμότητα τοῦ παρασυμπαθητικοῦ νευρικοῦ συστήματος καὶ προδιάθεσιν εἰς νευροπάθειαν. Ὡς πρὸς τὴν κυκλοφορίαν ἔμφαντζει ἀγγειοσυσπαστικὴν προδιάθεσιν, ἐνδογενοῦς περιοδικοῦ χαρακτῆρος. Αἱ ἀκδηλώσεις τοῦ τύπου τούτου ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τῶν παραθυρεοειδῶν ἀδένων.

Επίτασίς τῶν ως ἀνω χαρακτηριστικῶν εἶναι ἡ τετανία μὲ ἐκδηλώσεις τὴν σκλήρυνσιν τῶν μυῶν μέχρι σπασμῶν καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀνθητοῖς εἰς τὸ νευρικὸν σύστημα. Ἐντεύθεν ὁ τύπος οὗτος εἰς τὴν θυμιτοῦ μορφὴν δυνομάζεται *τετανοειδής* (*Tetanoid*), ή *T* τύπος.

Ο E. Jaensch ἔχων ὑπ' ὅψιν τὰς ως ἀνω παρατηρηθέντα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του ἐπροχώρησεν ἐτι περαιτέρω καὶ ἡθέλησε νὰ διακρίνῃ τὰ ἄτομα εἰς τύπους, ἀναλόγως τῆς δλοκληρώσεως (*Integration*), τὴν δποίαν ταῦτα παρουσιάζουν εἰς τὰς ἀκδηλώσεις τῶν. Δι' αὐτὸν ἡ ἀντιληψίας δὲν εἶναι μία χωριστὴ λειτουργία, ἀλλὰ δεῖγμα τῆς συνθέσεως τῆς δλητικότητος. Ἀναλόγως τῆς δργανώσεως τῆς προσωπικότητος τὰ ἄτομα διακρίνονται εἰς δύο τύπους, τὸν δλοκληρωμένον, ἀντιστοιχούντα πρὸς τὸν Β τύπον (*Basedowoid*) καὶ τὸν μὴ δλοκληρωμένον, ἀντιστοιχούντα πρὸς τὸν Τ τύπον (*Tetanoid*) (πάραβ. εἰκ. 13 - 16).

Ο δλοκληρωμένος τύπος (*intergrirter Typ*) παρουσιάζει συνεργασίαν δλῶν τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν. Εἰς πᾶσαν ἀκδηλώσιν εἶναι δλόκληρος ἡ προσωπικότης παρούσα. Οι προεξέχοντες δφθαλμοὶ του μὲ τὴν ισχυρὰν λάμψιν τῶν καὶ ζωηρότητα βλέπουν τὴν ζωὴν αἰσιοδόξως καὶ ἐνεργητικῶς. Η κυριαρχία ἐπὶ τῶν ἐντυπώσεων εἶναι πλήρης. Ο Goethe, δ κατ' ἔξοχὴν ἀντιπρόσωπος τοῦ τύπου τούτου, ξελεγεν, δτι μόνον δταν αὐτὸς ἥθελεν, είχεν ἐνώπιόν του τὰς εἰκόνας τῶν πραγμάτων, τὰ δποῖα εἶδε, καὶ τὰς περιέγραφεν ύποτάσσον αὐτὰς εἰς τὴν γενικὴν ψυχικὴν του δύναμιν.

Η βούλησις τῶν ἀτόμων τούτων ἔχει εύκινησίαν, τὸ δὲ συναίσθημα εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένον. Ολα τὰ πράγματα τὰ βλέπουν ἀνθρωποπαθῶς. Ζούν εἰς ἔνα παμψυχισμόν. Τοιαύτη ψυχοσύνθεσις εἶναι ἡ τῶν νέων ἀνθρώπων καὶ τῶν καλλιτεχνῶν, εἰς τοὺς δποῖους ἀντιληψίας καὶ συναίσθημα συνυφαίνονται. Διὰ τὸν τύπον τοῦτον ἔκαστον πρᾶγμα συνενώνει ἐν ἑαυτῷ ἔνα δλόκληρον κόσμον. Συμβαίνει μία ἐσωτερικὴ συνάφεια, μία συνένωσις ύποκειμένου καὶ ἀντικειμένου.

Ίδανικὸν καὶ πραγματικότης δὲν χωρίζονται. Παρ' αὐτῷ ὑπάρχει ὑψηλὴ εύσυγκινησία ἀλλὰ καὶ συναισθηματικὴ ἀστάθεια. 'Υπάρχει ἀδικαιολόγητος ἐμφάνισις συγκινήσεων καθὼς καὶ μέγας πλούτος ἐποπτικῶν εἰκόνων. "Εχει παραισθήσεις μὲ συγκεκριμένην ἐντόπισιν καὶ ἀντίληψιν ύλικῆς βεβαιότητός των. Ζῇ εἰς ἔνα φανταστικὸν κόσμον. 'Η ψυχικὴ ἀστάθεια εἶναι μεγάλη, ἐξ οὗ ἐρμηνεύεται καὶ ἡ μεγάλη εύκολα ἐπηρεασμοῦ καὶ ἡ Ἑλλειψις πρωτοβουλίας.

'Αναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς δλοκληρώσεως ἔχομεν δύο παραλλαγὰς τοῦ τύπου τούτου :

'Η 1η παραλλαγὴ παρουσιάζει σταθεράν καὶ διαρκῆ δλοκληρώσιν. Τὸ διπλόν ἔχει συναισθηματικὴν δεκτικότητα ἔναντι τῶν ἐπιδράσεων τοῦ ἔξω κόσμου. Αἰσθάνεται συμπάθειαν διὰ πᾶν διτι ἐρχεται εἰς ἐπαφὴν μὲ αὐτό. 'Ο φυσιοδίφης τοῦ τύπου τούτου ἔχει συναισθηματικὴν σχέσιν πρὸς τὴν φύσιν, δὲ καλλιτέχνης κατέχεται ἀπὸ παραστάσεις μὲ συναισθηματικὴν ἀπόδχρωσιν, ἀλλὰ διαρκῶς ἐποπτικάς. 'Η μνήμη εἶναι πλουσία καὶ πολὺ πιστή, ἀκόμη καὶ δι' ἐλάχιστα πράγματα. Τὸ διπλόν ἔχει κοινωνικότητα, φυσικότητα καὶ εἶναι εῦχαρι. 'Εκπρόσωπος τῆς παραλλαγῆς εἶναι δ Goethe (εἰκ. 13).

'Η 2α παραλλαγὴ δλοκληρώνει μόνον ἐν μέρει. Εἰς στιγμὰς δύμως ἐντόνου βιώσεως παρουσιάζει πλήρη δλοκληρώσιν. 'Ο εἰς αὐτὴν ἀνήκων εἶναι μᾶλλον κριτικός, ἐλαφρῶς δειλός, μὲ αὐτοκυριαρχίαν καὶ τάσιν πρὸς αὐτοεξέτασιν. 'Η ἀντίληψις του περὶ τῆς πραγματικότητος εἶναι ἀντικειμενική καὶ ἀφηρημένη. Εἰς περιπτώσεις ἐντόνου βιώσεως αἱ ψυχικαὶ λειτουργίαι ἀλληλοεισδύουν, δλλῶς δύνανται νὰ ἐμφανισθοῦν ἐξωτερικαὶ ἀντιφάσεις. Οὕτος ταλαντεύεται μεταξὺ κλίσεως καὶ καθήκοντος, χωρίζει ἴδανικὸν καὶ πραγματικότητα καὶ ρέπει πρὸς τὴν φυγὴν ἀπὸ τὸ παρόν. Εἶναι νοοταλγός, ἔχει βάθος συναισθήματος φθάνον μέχρι πάθους. Εἶναι δ ἀνθρώπος μὲ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν καὶ τὴν στροφὴν πρὸς ἑαυτόν. 'Εκπρόσωπος τῆς παραλλαγῆς εἶναι δ Schiller (εἰκ. 14).

'Ο μὴ δλοκληρωμένος τύπος (desintegrierter Typ) παρουσιάζει Ἑλλειψιν συναφείας εἰς τὰς λειτουργίας του καὶ εἰς τὴν σχέσιν του μὲ τὸ περιβάλλον. Τὸ πρόσωπόν του ἔχει πάντοτε μίαν ἔκφρασιν βαρυθυμίας, φροντίδος καὶ ἀγωνίας. (Παράβ. εἰκ. 15 - 16). Οἱ διφθαλμοὶ του, οἱ δποῖοι φαίνονται ως νὰ θαμβώνωνται ἀπὸ τὸ φῶς, βλέπουν ἀπὸ τὸ βάθος καὶ εἶναι χωρίς λάμψιν. 'Η δλη κίνησίς του παρουσιάζει Ἑλλειψιν ζωηρότητος, τὸ δὲ πρόσωπόν του ἔχει σκληρὰν ἔκφρασιν. 'Ἐλλείπει ἀπὸ αὐτὸν ἡ ἐσωτερικὴ συνάφεια μὲ τὸν κόσμον, καθὼς καὶ ἡ ἱκανότης πρὸς αἰσθητικὴν συμπάθειαν καὶ καλλιτεχνικὴν βίωσιν. Τὸν κόσμον τὸν βλέπει ἀντικειμενικῶς καὶ ὑπὸ

ώρισμένας ἐπόψεις. Ἡ κινητικότης του καὶ ἡ μιμική του εἶναι πτωχαὶ εἰς ἔκφρασιν, ἀλλὰ σκόπιμοι καὶ συχνά βεβιασμέναι. Ἐχει μίαν ίδιαζουσαν ἀκαμψίαν καὶ κάτι τὸ μονόπλευρον. Παραμένει κλειστὸς εἰς ἑαυτόν, δὲν εἶναι ἴκανὸς δι’ αὐτοβίωσιν, διευθύνεται ἀπὸ τὸ λογικὸν καὶ δχι ἀπὸ τὸ συναίσθημα, τὸ δποῖον ἔχει ὀλίγην ἔκφρασιν ἐν αὐτῷ. Εἶναι δάνθρωπος τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς σκοπιμότητος. Κοινωνικαὶ σκέψεις τὸν ἀπασχολοῦν μόνον χάριν τῶν σκοπῶν του, τοὺς δποῖους ἐπιδιώκει μὲ σταθερότητα. Εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν αἱ ίδεαι του ἔχουν κάτι τὸ ἀπωστεωμένον, ως νὰ ἥσαν ξένα σώματα ἐντός του. Ἡ ἀντίδρασίς του εἶναι ἑκάστοτε μηχανικὴ καὶ δμοιδμορφος.

Τὸν τύπον τούτον συναντῶμεν συνηθέστατα εἰς τὴν Ἀμερικήν.

Τὴν διάκρισιν τῶν δύο τούτων τύπων δυνάμεθα νὰ κάμωμεν μὲ τὸ ἔξῆς πείραμα. Δεικνύομεν εἰς ἐν πρόσωπον εἰκόνας παριστῶσας διάφορα σχῆματα, τοῦ παραγγέλλομεν δὲ νὰ μᾶς λέγῃ, ἐάν εἰς ἑκάστην ἐπιδεικνυομένην εἰκόνα υπάρχῃ ἢ δχι ἐν ὠρισμένον σχῆμα, π.χ. ἐν πεντάγωνον. Ὁ μὴ ώλοκληρωμένος τύπος ἀπαντᾷ ἀπλῶς μὲ τὰς λέξεις « υπάρχει » ἢ « δὲν υπάρχει ». Ὁ ώλοκληρωμένος τύπος ἀπαντᾷ μὲ ὀλόκληρον φράσιν, εἰς τὴν δποῖαν θέλει νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὰ ἄλλα πράγματα, τὰ δποῖα βλέπει εἰς τὴν εἰκόνα.

Κατὰ τὸν Jaensch τὰ ἄτομα τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν βορείαν εύρωπαϊκὴν φυλὴν εἶναι μὴ ώλοκληρωμένοι τύποι, τὰ δὲ ἀνήκοντα εἰς τὴν μεσογειακήν εἶναι ώλοκληρωμένοι. Οἱ εἰς τὰς βορείας χώρας υπάρχοντες ώλοκληρωμένοι τύποι, ἔχουν μέλαιναν κόμην καὶ ὀφθαλμούς, δηλαδὴ χαρακτηριστικὰ τῆς μεσογειακῆς φυλῆς. Ἐκ τῶν γερμανικῶν λαῶν, λέγει, μόνον οἱ Αὐστριακοὶ εἶναι ώλοκληρωμένοι τύποι, δι’ δὲ καὶ μόνον αὐτοὶ πρέπει νὰ γίνωνται διπλωμάται, ως ἔχοντες εύκινησίαν σκέψεως.

Οἱ παῖδες μέχρι τῆς ἥβης δεικνύουσαν ἰσχυράν δλοκλήρωσιν. Μετὰ τὴν ἥβην παύει αὕτη καὶ ἐπακολουθεῖ ἀγών, ποία ἐκ τῶν δύο καταστάσεων θὰ ἐπικρατήσῃ. Εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ παρατηρεῖται ἐπίσης κατὰ ἐποχὰς μία ταλάντευσις μεταξὺ δλοκληρώσεως καὶ μὴ δλοκληρώσεως. Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 19ου αἰώνος μέχρι σήμερον ἔχομεν μεγάλην ἔλλειψιν δλοκληρώσεως. Διὰ τοῦτο μόνον μεμονωμένας προδόσους εἰς τὴν τεχνικὴν καὶ τὰς ἐπὶ μέρους γνώσεις ἔχομεν.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διακριβώσεών του τούτων δὲ Jaensch δικαιώνει τὸ κήρυγμα τοῦ Klages καὶ τῶν ὀπαδῶν του, δτι ἀπὸ τὸ πολὺ πνεύμα (ratio) ἔχει τεθῆ ἐν κινδύνῳ ἢ βαθυτέρᾳ ζωὴ τῆς ψυχῆς.

Κρίνοντες τὴν τυπολογίαν τοῦ Jaensch ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, δτι οἱ δύο οὗτοι τύποι υπάρχουν εἰς τὴν πραγματικότητα. Συχνά

ὅμως δυνάμεθα νὰ συναγτήσωμεν τοὺς δύο τρόπους ἐκδηλώσεων εἰς καὶ τὸ αὐτὸν πρόσωπον.

Διὰ τῆς τυπολογίας ταύτης γίνεται μεταφορὰ εἰς τὸ ψυχολογικὸν πεδίον τῶν δύο βασικῶν φιλοσοφικῶν θέσεων Idealismus - Naturalismus. Αἱ δύο ὅμως κοσμοθεωρίαι αὗται εἶναι ἀντίληψις τῆς πραγματικότητος ἐκ διαφόρου πλευρᾶς. Εἶναι βεβαῖως ἀληθές, δτὶ εἰς πολλὰ δτομα ἡ εἰκὼν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου σχηματίζεται ἀναλόγως τῆς δργανώσεως τῆς συγειδήσεως. Ἐπίσης ἀληθές εἶναι, δτὶ εύθυνς ὡς θέσω τὴν μέθοδον ἔρεύνης ἔχω προκαθορίσει τὸ εἶδος τοῦ συμπεράσματος. Πάντως πλὴν τῶν δύο ἄκρων τούτων τύπων ὑπάρχουν πλεῖστοι ἄλλοι ἐνδιάμεσοι. Ἀνάλυσις καὶ δλοκλήρωσις εἶναι ὅμφότεραι ἀναγκαῖαι πρὸς κατανόησιν καὶ τῶν ἐπὶ μέρους πραγμάτων καὶ τῆς δλῆς ζωῆς.

β'. Οἱ τύποι ὡς πρὸς τὴν ἀντίληψιν καὶ νόησιν.

Ο τρόπος κατὰ τὸν δποίον διεξάγονται αἱ γνωστικαὶ λειτουργίαι εἰς τὰ διάφορα δτομα παραλλάσσει. Ἐκεῖθεν ἔχομεν διακεκριμένους τύπους. Σαφῆς διάκρισις ὑπάρχει ὡς πρὸς τοὺς ἀντιληπτικούς τύπους, τοὺς παραστατικούς τύπους καὶ τοὺς νοητικούς τύπους.

1. Ἀντιληπτικοὶ τύποι.

Πρῶτος ὁ Binet διεξήγαγε τὸ 1895 πειράματα πρὸς διάκρισιν ἀντιληπτικῶν τύπων. "Εδιδεν εἰς πολλὰ πρόσωπα νὰ περιγράψουν τὴν αὐτὴν εἰκόνα ἥ ἀντικείμενον. Ἐξετάζων τὰς διαφορὰς ὡς πρὸς τὸν τρόπον περιγραφῆς διεπίστωσεν, δτὶ ὑπάρχουν οἱ ἔξῆς τύποι:

"Ο περιγραφικός, ἥ ἀντικειμενικὸς τύπος παρέχει μίαν ἀκριβῆ περιγραφὴν συνήθως τῶν μερῶν, φθάνουσαν συχνὰ εἰς ἀπλῆν ἀπαρίθμησιν τούτου, πλὴν ὅμως χωρὶς φαντασίαν καὶ χωρὶς συναίσθημα. Οὐδὲν εἰδικόν του προσθέτει.

"Ο εὑρετικός ἥ λογικὸς τύπος, μὴ ἀρκούμενος νὰ ἀποδίδῃ δτὶ φαίνεται σαφῶς εἰς τὴν εἰκόνα, προσθέτει καὶ κρίσεις ἥ ἐρμηνείας ἐπὶ τῶν εἰκονιζόμενων, διατυπώνων ὑποθέσεις περὶ τοῦ περιεχομένου καὶ συνάγων συμπεράσματα περὶ τῶν πραγμάτων, τῶν πράξεων καὶ τῶν συνεπειῶν των.

"Ο συναισθηματικός ἥ υποκειμενικὸς τύπος λαμβάνων ἀφορμὴν ἀπὸ τὰ εἰκονιζόμενα ἔξωτερικεύει συναισθήματα ποὺ τοῦ γεννᾷ ἥ εἰκὼν, εἴτε ἡθικά, εἴτε αἰσθητικά. Ἐνιοτε ἀναφαίνεται εἰς αὐτὸν καὶ φαντασία εύκινητος.

"Ο λόγιος τύπος δὲν ἀρκεῖται νὰ ἐκθέτῃ πᾶν δτὶ παρατηρεῖ,

ἄλλ' ἀναφέρει καὶ δλα δσα ἔχει μάθει σχετικῶς πρὸς τὸ εἰκονιζόμενον.

Ἡ διάκρισις τῶν τύπων τούτων εἶναι σαφεστάτη μετὰ τὴν ἥβην, διότι προηγουμένως οἱ παῖδες εἶναι συνήθως εἰδητικοὶ τύποι, προσεγγίζοντες τὸν περιγραφικὸν ἢ ἀντικειμενικὸν τύπον.

Τὸ ἔργον διακρίσεως δύναται νὰ γίνεται καὶ κατὰ τὴν συνομιλίαν μεθ' ἐνδεῖτομού καὶ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐλευθέρων ἐκθέσεών του καὶ εἰς τὰς κατασκευάς του καὶ ἔργα του.

Λόγω τοῦ εὐχρήστου ἀκριβῶς τὴν διάκρισιν τοῦ Binet δέχονται μέχρι σήμερον οἱ πλεῖστοι Ψυχολόγοι.

2. Παραστατικοί τύποι.

Ἡ ἐμπειρικὴ Ψυχολογία διέκρινεν ἐνωρὶς διὰ τῶν παρατηρήσεῶν της, δτι ἄλλα μὲν ἀτομαὶ ἐντυπώνουν, διατηροῦν καὶ ἀναπλάττουν καλλίτερον παραστάσεις κτηθείσας διὰ τῆς δράσεως, ἄλλα διὰ τῆς ἀκοῆς, ἄλλα διὰ τῆς ἀφῆς καὶ οὕτω καθεξῆς. Διαστέλλονται παρ' αὐτῆς οἱ ἔξι τύποι.

Ο διπτικὸς τύπος ἐντυπώνει, διατηρεῖ καὶ ἀναπλάττει καλλίτερον παραστάσεις καὶ γεγονότα, τὰ δποῖα ἐγένοντα ἀντιληπτὰ διὰ τῆς δράσεως. Εἰς αὐτὸν ἀνήκουν κατ' ἔξοχὴν οἱ ζωγράφοι, οἵτινες βλέπουν ἐντονώτερον καὶ παραστατικώτερον τὰς μορφὰς καὶ τὰ χρώματα τῶν ἀντικειμένων. Οὗτοι πάλιν διακρίνονται εἰς τοὺς προτιμῶντας τὰ φωτεινὰ καὶ λαμπρὰ χρώματα, παράδειγμα δ Tiziano, καὶ εἰς τοὺς ἐκφραζομένους μὲ σκοτεινὰ καὶ ἀσθενῆ, δπως εἶναι δ Rembrandt. Διακρίνονται ἐπίσης οἱ προτιμῶντες τὰς λεπτὰς γραμμὰς καὶ μορφὰς, δπως εἶναι δ Dürer καὶ τὰς πληθωρικάς, δπως εἶναι δ Rubens.

Ο ἀκουστικὸς τύπος ἐντυπώνει, διατηρεῖ καὶ ἀναπλάττει παραστάσεις κτηθείσας διὰ τῆς ἀκοῆς. Εἰς αὐτὸν ἀνήκουγ δλοι οἱ μουσικοὶ. Πολλοὶ ἐκ τούτων μόλις ἀκούσουν μίαν μελῳδίαν τὴν ἐνθυμοθυταὶ διαρκῶς καὶ δύνανται νὰ τὴν καταγράψουν ἀκριβῶς. Τοῦτο δὲν διείλεται μόνον εἰς λεπτοτέραν κατασκευὴν τοῦ ὡτός, ἄλλ' εἰς τὴν δλην δργάνωσιν τῆς ψυχῆς ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀρμονίαν τῶν ἥχων. Ο Beethoven καίτοι κωφὸς ἔξηκολούθει νὰ συνθέτῃ μουσικὰ ἀριστουργήματα. Ἡ περίπτωσίς του εἶναι μία ἀπόδειξις, δτι τὸ ψυχικὸν στοιχεῖον εύρισκεται πολὺ πέραν τοῦ φυσιολογικοῦ.

Μεταξὺ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν τύπον τοῦτον ἔχομεν τὴν διάκρισιν τῶν προτιμῶντων τοὺς λεπτοὺς τόνους, δπως εἶναι δ Mozart, ἢ τοὺς βαρεῖς, δπως εἶναι δ Wagner.

Ο γευστικὸς τύπος ἔχει ἔμφυτον ἴκανότητα νὰ διαπιστώῃ λεπτο-

τάτας διαφοράς ώς πρός τὴν γεῦσιν ποτῶν καὶ ἐδεσμάτων. Εἰς αὐτὸν ἀνήκουν οἱ γευσιγνῶσται (*degustateurs*), τοὺς ὅποίους μεταχειρίζονται αἱ μεγάλαι βιομηχανίαι οὖν, ποτῶν, ἔλαίου, καπνῶν, πρός χωρισμὸν εἰς ποιότητας καὶ κατηγορίας τῶν προϊόντων των, τὸν ὅποιον δὲν δύνανται νὰ κάμουν στηριζόμεναι μόνον ἐπὶ τῶν χημικῶν δεδομένων.

‘Ο δσφρητικὸς τύπος ἔχει ἐμφύτως τὴν ἰκανότητα διακρίσεως δομῶν. Ωρισμένα ἄτομα, οἱ δσφρησιογνῶσται, ἐπιτυγχάνουν λεπτοτάτας διακρίσεις, χρησιμοποιούμενοι εἰς τὴν βιομηχανίαν ἀρωμάτων. Οὗτοι δὲν, ως διεπιστώθη, προσβάλλονται ἀπὸ μίαν ἀσθένειαν τοῦ ἥπατος, γεννῶσαν βλάβην ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐκ τοῦ ἀλκοολισμοῦ.

‘Ο δπτικὸς τύπος παρουσιάζει ίδιαιτέρως ἀνεπτυγμένην τὴν ἀφῆν. Εἰς αὐτὸν ἀνήκουν οἱ μικρογράφοι καὶ οἱ ταχυδακτυλουργοί, οἱ ψρολογοποιοί καὶ οἱ ἔργαζόμενοι εἰς κατασκευάσματα ἀπαιτοῦντα λεπτοφυῆ ἐπεξεργασίαν. Εἰς ἀπτικούς τύπους ἔξελισσονται κατ’ ἔξοχὴν οἱ τυφλοί, οἵτινες καταπλήσσουν μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀφῆς των. Οὗτοι δύνανται νὰ διακρίνουν τὰ γνήσια ἀπὸ τὰ κίβδηλα νομίσματα καλλίτερον ἀπὸ τοὺς βλέποντας. Ἐπίσης ἀντιλαμβάνονται, διτὶ πλησιάζουν εἰς τοῖχον ἐκ τῆς αἰσθήσεως εἰς τὸ δέρμα των τῆς διαφορᾶς πυκνότητος τοῦ ἀέρος.

‘Ο κινητικὸς τύπος παρουσιάζει ἐμφύτως ἔξαιρετικὴν ἰκανότητα καὶ ἀκρίβειαν εἰς τὴν ἑκτέλεσιν δυσχερεστάτων καὶ πολυπλοκωτάτων κινήσεων. Εἰς αὐτὸν ἀνήκουν οἱ χορευταί, ωρισμέναι κατηγορίαι ἀθλητῶν καὶ οἱ ἀκροβάται. Οἱ ισορροπισταί, οἱ ὅποιοι βαδίζουν μὲ ἀπόλυτον ἀσφάλειαν ἐπὶ σχοινίου τεταμένου εἰς μέγα ψύσιμον δύο οἰκοδομῶν, ἔχουν ἐκ φύσεως τὴν ἰκανότητα ταύτην, τὴν ὅποιαν ἀπλῶς βελτιώνουν διὰ τῆς ἀσκήσεως.

Μεταξὺ τῶν κινητικῶν τύπων διακρίνομεν τοὺς προτιμῶντας λεπτάς ἢ βαρείας κινήσεις. Η διάκρισις ἐμφανίζεται εἰς τοὺς τεχνίτας κατασκευῶν, ἐξ ὃν ἄλλοι ἐκ φύσεως εἶναι κατάλληλοι διὰ βαρείας μηχανᾶς καὶ ἄλλοι διὰ μικρομηχανικά ἔργα.

· Ιδιαιτέραν κατηγορίαν ἀντιληπτικού τύπου ἀποτελοῦν οἱ ἀριθμομημονεῖς. Οὗτοι ἀπὸ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας ἐκδηλώνουν τὴν ἰκανότητα νὰ ἀπομνημονεύουν μετά καταπληκτικῆς ταχύτητος καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνουν ἀκριβέστατα μακράς σειράς πολυψηφίων ἀριθμῶν, ώς καὶ νὰ ἑκτελοῦν πολυπλόκους ἀριθμητικάς πράξεις. Δύνανται ἐπὶ παραδείγματι νὰ εὑρίσκουν ἀπὸ μνήμης τὸ γινόμενον ἀριθμῶν μὲ δεκάδα δλην ψηφίων καὶ νὰ ἔξαγουν τὴν τετραγωνικὴν ἢ κυβικὴν ρίζαν.

· Ονομαστοὶ ἔγένοντο δ’ Ἰταλὸς βοσκὸς Inaudi καὶ δ’ Ἑλλῆν

Διαμάντης. 'Ο τελευταῖος ἡδύνατο νὰ ἀπομνημονεύῃ όως 200 ἀριθμούς. Εἰς τοὺς ἀριθμομνήμονας ἡ ἐντύπωσις αὕτη τῶν ἀριθμῶν ἔχει κάτι τὸ μηχανικόν. 'Η κρίσις τῶν εἶναι συνήθως μετρία, ἐνίστε δὲ κακή. Δύνανται μὲν γάλαπαναλαμβάνουν καθ' ὠρισμένον τρόπον μακρὰς σειρὰς ἀριθμῶν καὶ νὰ ἐκτελοῦν πράξεις ἐπ' αὐτῶν, ἡ ἴδιότης τῶν δυμάς αὕτη δὲν συμβαδίζει μὲν διάκρισιν εἰς τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας ύπερβαίνουσαν τὸ σύνηθες.

Σήμερον ἀνευρίσκονται τοιαύτα πρόσωπα εἰς δλας τὰς χώρας.

3. Οι νοητικοί τύποι.

Νοητικοί τύποι διακρίνονται ἐκ πλειόνων ἀπόψεων· ως πρὸς τὸν δλὸν τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, ως πρὸς τὸ εἶδος λογικῶν σχέσεων που διαστέλλουν σαφέστερον, ως πρὸς τὸν βαθμὸν εύφυΐας ἐν γένει.

Ο μναλυτικὸς τύπος ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὰς λεπτομερεῖας, μεταξὺ τῶν δποίων προσπαθεῖ νὰ ἀνεύρῃ σχέσεις. Εἶναι δὲ κατατέμνων τὰ πράγματα καὶ φαινόμενα μέχρι τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν καὶ ἐπιτυγχάνων ἐπὶ μέρους διακριβώσεις. Εἶναι δὲ τύπος τοῦ εἰδικοῦ, δὲ ἀποτελῶν σήμερον ιδανικὸν συνεχῶς διαδιδόμενον,

Ο συνθετικὸς τύπος ζητεῖ νὰ ἐποπτεύῃ τὸ δλον, νὰ συλλαμβάνῃ τὸ κύριον ἐνὸς πράγματος ἢ γεγονότος καὶ νὰ νοῇ τὴν γενικὴν συνάρτησιν τῶν μερῶν. Εἶναι δὲ ἐμφύτως παρουσιάζων εύρυτητα σκέψεως, δὲ ἐποπτεύων πλῆθος ίδεων καὶ διατάσσων αὐτὰς πρωτοτύπως εἰς συστήματα. Εἶναι δὲ διατυπώνων ύποθέσεις καὶ καθορίζων ἀρχὰς. 'Ο τύπος οὗτος σήμερον εἶναι διλιγότερον συχνός.

Ο ἐρευνητής τῶν συγκεκριμένων ἀναζητεῖ σχέσεις μεταξὺ πραγμάτων, γεγονότων, προσώπων. Εἶναι δὲ φυσιοδίφης, δὲ βιολόγος, δὲ κοινωνιολόγος, δὲ ψυχολόγος, δὲ μηχανικός, δὲ ἐφευρέτης.

Ο ἐρευνητής τῶν μφημημένων ἀναζητεῖ σχέσεις μεταξὺ τῶν συμβόλων καὶ τῶν ἐννοιῶν. Εἶναι δὲ μαθηματικός, δὲ φιλόλογος, δὲ θεωρητικός τοῦ δικαίου, δὲ ἡθογράφος, δὲ λαογράφος.

Ο δεύτερος δύναται ἐμφύτως νὰ ἀνευρίσκῃ λεπτοτάτας διαφοράς, αἱ δποῖαι δὲν εἶναι προφανεῖς εἰς τοὺς πολλούς.

Ο βαθύνος ἀνευρίσκει αἴτιωδεις σχέσεις δυσδιακρίτους εἰς τὴν κοινὴν σκέψιν.

Ο μγχίνοντος ἀνευρίσκει δμοιδητας εἰς πράγματα ἢ ίδεας, ἀτινα ἐκ πρώτης δψεως φαίνονται δισχετα μεταξύ τῶν, ἐνῷ δὲν εἶναι.

Οι τύποι μναλόγως τῆς νοητικῆς δυνάμεως ἀπησχόλησαν ἐπιμόνως τὴν ἐμπειρικὴν Ψυχολογίαν, λόγῳ τῆς σημασίας τῶν διὰ τὴν ἀγωγήν, καὶ διὰ τὴν ἔνταξιν τῶν προσώπων εἰς τὴν πρακτικὴν

ζωῆν. Ἡ εὑφυῖα ἐμελετήθη λεπτομέρως, ώς ἀνεπτύξαμεν· εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ ἔκτιμήσεως τῆς νοημοσύνης¹. Ἐμελετήθησαν ἐπιμόνως αἱ διαφοραὶ βαθμοῦ ταύτης, αἵτινες ἐμφανίζονται ἀπὸ τῆς πρώτης παιδικῆς ἡλικίας καὶ διαρκοῦν μέχρι τέλους τῆς ζωῆς. Αἱ στατιστικαὶ ἔρευναι αἱ διεξαχθεῖσαι εἰς τὰς διαφόρους χώρας κατέδειξαν, δτὶ δ ὅλος πληθυσμός των κατανέμεται εἰς τὰς ἑξῆς τρεῖς κατηγορίας:

1ον. Οἱ ἔχοντες κανονικὴν εὑφυῖαν φθάνουν τὰ 50% τοῦ πληθυσμοῦ.

2ον. Οἱ ἔχοντες εὑφυῖαν ὑπὲρ τὸ κανονικὸν φθάνουν τὰ 25% τοῦ πληθυσμοῦ.

3ον. Οἱ ἔχοντες εὑφυῖαν ὑπὸ τὸ κακονικὸν φθάνουν τὰ 25% τοῦ πληθυσμοῦ².

Ἐκ τῶν ἔχόντων εὑφυῖαν ὑπὲρ τὸ κανονικὸν ἀναφαίνονται περιοδικῶς αἱ ἴδιοφυῖαι καὶ αἱ μεγαλοφυῖαι. Τούτων τὸ ποσόστον δὲν δύναται νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς.

Μεγαλοφυῖα (genie) εἶναι ἐν πρόσωπογ, τὸ δποῖον ἐπετέλεσεν, ἔξαιρετικὰ ἔργα εἰς πλείονας περιοχάς τοῦ πνεύματος. Παράδειγμα οἱ Ἀριστοτέλης, Ἀλέξανδρος, Da Vinci, Goethe. Ἡ ἀναγνώρισις της καθορίζεται ἔξωθεν, ἔξαρτωμένη συχνὰ ἀπὸ περιστάσεις καὶ δρους τυχαίους. Ἡ ἀνακάλυψις δῆθεν πολυαριθμῶν μεγαλοφυῶν ἀχρησιμοποιήτων εἰς μίαν χώραν διὰ τῆς μεθόδου τῶν tests δὲν θεωρεῖται σοβαρὸς λσχυρισμός. Ἡ μεγαλοφυῖα ἀναδεικνύεται εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς ζωῆς ώς συμπύκνωσις πλειόνων στοιχείων. Τοιαύτα εἶναι πλὴν τῆς εὑφυῖας ἡ ἐπιμονή καὶ διάρκεια προσπαθείας, ἡ αὐτοκυριαρχία, ἡ ἀφοσίωσις εἰς μεγάλα, ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἡ προθυμία πρὸς εὐθύνην καὶ ἀντιμετώπισιν τῆς μοίρας.

Ἴδιοφυῖα (talent) ἀντιθέτως εἶναι διάκρισις εἰς μίαν ἐπὶ μέρους πνευματικὴν περιοχήν, εἴτε τῆς τέχνης, εἴτε τῆς ἐπιστήμης, εἴτε τῆς τεχνικῆς, εἴτε τῆς πρᾶξεως. Παράδειγμα οἱ Εὔκλείδης, Γαλιλαῖος, Σαΐκσπηρ, Mozart. Αὕτη ἔξαρτάται δλιγώτερον ἀπὸ τοὺς ἔξωτερικούς δρους, ἐμφανιζομένη ώς ἔμφυτος ίκανότης λίαν ἐνωρίς.

Εὑφυῖα εἶναι ἡ ίκανότης νὰ εὑρίσκῃ τις τὰς σχέσεις τὰς ὑπάρ-

1. Παράβ. σελ. 115 - 118.

2. Περὶ τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν τῶν παιδῶν ώς πρὸς τὴν νοημοσύνην καὶ τῶν σχετικῶν μεθόδων ἔρεύνης παράβαλε 'Εξαρχοπούλεος N., Ψυχικαὶ διαφοραὶ τῶν παιδῶν καὶ ἡ διάγνωσις αὐτῶν. Μέρος Α' Νοητικαὶ διαφοραὶ (Γενικὴ νοημοσύνη, εἰδικαὶ ἐπιδόσεις, ἐπαγγελματικὴ ἴδιοφυῖα), 'Αθῆναι 1932.

χούσας εἰς τὰ πράγματα καὶ τοὺς ἀντιπροσώπους των. Νὰ διακρίνῃ δμοιότητας καὶ διαφοράς, νὰ παριστῇ δι' ἀφηρημένων τὸ κοινὸν τὸ ὑπάρχον εἰς πολλὰ συγκεκριμένα καὶ νὰ ἐπιτελῇ συνδέσεις καὶ συγκρίσεις μετ' ἀνέσεως καὶ συνεχείας.

Αφυεῖς εἶναι οἱ ἔχοντες νοημοσύνην ὑπὸ τὸ κανονικόν. Τούτων ἡ διανοητικὴ πτωχεία δύναται νὰ ποικίλῃ ἀπὸ τῆς ίδιωτείας καὶ βλακείας, ἥτοι τῆς παραμονῆς εἰς διανοητικὸν ἐπίπεδον παιδὸς 3 ἔτῶν, μέχρι τῆς ἀπλῆς μικρονοίας, ἥτοι παραμονῆς εἰς διανοητικὴν κατάστασιν παιδὸς 7-10 ἔτῶν. Τούτου τὸ αἴτιον εἶναι μία ψυχικὴ ἀνωμαλία προελθούσα εἴτε ἐξ ἐμφύτων εἴτε ἐξ ἐπικτήτων λόγων.

Ηγέρθη τὸ ζήτημα μήπως καὶ ἡ μεγαλοφυῖα εἶναι μία ἀνωμαλία. Νύξεις περὶ τοῦ θέματος ἔχομεν ἥδη ἀπὸ τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς.¹ Ο Σενέκας παρετήρει δτὶ « Nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae ». Αἱ ἔπειτα γενόμεναι ἔρευναι τοῦ βίου τῶν μεγαλοφυῶν ἀπεκάλυψαν διὰ πολλοὺς τούτων ψυχικὰς ἀνωμαλίας καὶ διαστροφάς, δι' ἄλλους δὲ τὴν ὑπαρξιν ψυχοπαθειῶν εἰς μέλη τῆς οἰκογενείας των. "Ηδη δὲ Πλούταρχος σημειώνει διὰ τὸν Καίσαρα, δτὶ ἥτοι ἐπιληπτικός¹. "Ανάλογόν τι μαρτυρεῖται διὰ τὸν Πέτρον τὸν Μέγαν, τὸν Ναπολέοντα καὶ τὸν Δοστογιέφσκη. "Υστερικῆς ίδιοσυγκρασίας ἥσαν δὲ Μωάμεθ, δὲ Λαύθηρος, δὲ Pascal, δὲ Rousseau, δὲ Φρειδερίκος δὲ Μέγας, δὲ Goethe, δὲ Nietzsche καὶ δὲ Tolstoy. Ψυχοπάθειαν εἶχον ἡ μήτηρ τοῦ Βίσμαρκ καὶ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Goethe. Γενετησίους διαστροφάς ἀναφέρονται ἔχοντες δὲ Μιχαήλ "Αγγελος καὶ δὲ Winckelmann². "Η σύγχρονος ἀντίληψις δμως ἐπὶ τοῦ προβλήματος εἶναι, δτὶ ἡ ἀνωμαλία δὲν ἀποτελεῖ κανόνα διὰ τὴν μεγαλοφυῖαν. "Απλῶς, ως εἶχε παρατηρήσει δὲ Αριστοτέλης, οἱ πλειόνες μεγάλοι ρέπουν πρὸς τὴν μελαγχολίαν. Αἱ συμβαίνουσαι ψυχοπάθειαι δὲν εἶναι ἡ αἰτία, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπερβολικῆς δημιουργικῆς προσπαθείας. Πᾶν ἀγώτερον εἶναι καὶ εὐπαθέστερον.

1. « Η δὲ τῶν πόνων ὑπομονὴ παρὰ τὴν τοῦ σώματος δύναμιν ἔγκαρτερεῖν δοκοῦντος ἔξεπληττεν, δτὶ καὶ τὴν ἔξιν διν ισχνὸς καὶ τὴν σάρκα λευκὸς καὶ ἀπαλὸς καὶ τὴν κεφαλὴν νοσώδης καὶ τοῖς ἐπὶ τοῖς ἐπιληπτικοῖς ἔνοχος, ἐν Κορδύβῃ πρωτὸν αὐτῷ τοῦ πάθους, ως λέγεται, τούτου προσπεσόντος, οὐ μαλακίας ἐποιήσατο τὴν ἀρρωστίαν πρόφασιν, ἀλλὰ θεραπείαν τῆς ἀρρωστίας τὴν στρατείαν, ταῖς ἀτρύτοις δθοιπορίαις καὶ ταῖς εὐτελέσι διαίταις καὶ τῷ θυραυλεῖν ἐνδελεχώς καὶ ταλαιπωρεῖν ἀπομαχόμενος τῷ πάθει καὶ τὸ σῶμα τηρῶν δυσάλωτον ». Γάιος Καΐσαρ XVII.

2. Παράβ. Kretschmer E., Geistale Menschen, σελ. 21,